

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951
NR 3 (2016)

PROGRESS IN ECONOMIC SCIENCES

**CZASOPISMO NAUKOWE INSTYTUTU EKONOMICZNEGO
PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
IM. STANISŁAWA STASZICA W PILE**

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Progress in Economic Sciences

**Rocznik Naukowy Instytutu Ekonomicznego
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica
w Pile**

Nr 3 (2016)

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

© Copyright by **Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Stanisława Staszica w Pile**

Piła 2016

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Przygotowanie i druk:
KUNKE POLIGRAFIA, Inowrocław

Natalia BATKO*

Próba oceny bezpieczeństwa żywnościowego w Polsce

Wstęp

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało rozwój krajowego przemysłu spożywczego, który wynikał z czynników o zasięgu regionalnym oraz międzynarodowym. Oznaczało to równocześnie rozszerzenie zadań określonej gałęzi gospodarki m.in. o znaczeniu społecznym (np. zapewnienie miejsc pracy oraz dostawy żywności). Postęp sektora rolnospożywczego w tym zakresie był wywołany poprawą jakości produkcji oraz wprowadzeniem mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym [Michalczyk 2013, s. 581].

Osiągnięcie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Jego przejawem jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, które dotyczy zaspokojenia głodu oraz dostępu do zdrowej żywności dla ogółu społeczeństwa. Zgodnie z piramidą Masłowa odpowiednie wyżywienie jest jednym z czynników, które pozwoli na realizację potrzeb wyższego rzędu. Według Międzynarodowego Instytutu Badawczego Polityki Żywnościowej (IFPRI) w październiku 2014 roku ponad dwa miliardy ludzi było niedożywionych, a 800 milionów cierpiało z powodu głodu [Globalny raport głodu 2014]. Dzięki funkcjonowaniu sektora rolno-żywnościowego zapewnione jest bezpieczeństwo żywnościowe, które wyraża dążenie międzynarodowej społeczności do usunięcia rażących regionalnych różnic w zaspakajaniu głodu [Firlej 2008, s. 10].

Bezpieczeństwo żywnościowe może być rozpatrywane z punktu widzenia gospodarstw domowych, kraju, regionu i ujęciu globalnym. Przedstawione wymiary są ze sobą powiązane, co powoduje powstanie trudności w przeanalizowaniu każdego z nich z osobna. W skali światowej opisywane zjawisko może dotyczyć postępującej globalizacji, która w wyniku postępu technicznego doprowadziła do zwiększenia produkcji żywności. Jednak zróżnicowanie obszarów ogarniętych głodem i regionów produkujących artykuły spożywcze nie pozwala na rozwiązanie problemu niedożywienia na świecie [Michalczyk 2012, s. 11–12].

* Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie.

Głównym celem napisania artykułu było zwrócenie uwagi na rolę przemysłu spożywczego w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego w Polsce oraz próba jego oceny w latach 2011–2013. W opracowaniu skoncentrowano się na określeniu dostępności fizycznej, ekonomicznej oraz odpowiedniej jakości żywności na polskim rynku. Analiza przedstawionych zagadnień dotyczyła samowystarczalności w dostarczeniu artykułów rolnospożywczych, wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych oraz stanu zdrowotnego środków spożywczych. Prezentowane w pracy oceny danych liczbowych zostały oparte na wynikach badań oraz sprawozdaniach opublikowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną oraz Główny Urząd Statystyczny w Warszawie. Ukazana została również wartość Globalnego Indeksu Bezpieczeństwa Żywności (Global Index Food Security) w 2014 roku dla Polski w porównaniu do pozostałych 109 krajów biorących udział w rankingu.

Pojęcie i wymiary bezpieczeństwa żywnościowego

Bezpieczeństwo żywnościowe należy do grupy potrzeb bezpieczeństwa, które są odczuwalne przez człowieka. Jego zaspokojenie oddziałuje również na powiązaną z nim równowagę ekologiczną, ekonomiczną, energetyczną oraz socjalną [Małysz 2009, s. 130]. Jednocześnie pozwala na przejście do potrzeb społecznych, które są usytuowane wyżej w hierarchii Masłowa oraz dotyczą kontaktów z innymi ludźmi. W 1974 roku podczas Światowej Konferencji Żywnościowej FAO po raz pierwszy zdefiniowano bezpieczeństwo żywnościowe (food security). Zwrócono w nim uwagę „na stronę podażową żywności, rozumianą jako konieczność zapewnienia dostępności odpowiedniej ilości żywności i w pewnym stopniu stabilności cen podstawowych artykułów żywnościowych na poziomie międzynarodowym i krajowym” [Sapa 2010]. Wartość i wielkość produkcji w przemyśle spożywczym przyczynia się on do niwelowania zagrożeń związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego na świecie, które nasila się w związku ze wzrostem liczby ludności oraz globalnego popytu na produkty żywnościowe [Firlej i Żmija 2014, s. 24]. Szybko rozwijający się polski przemysł spożywczy wymaga szczególnego zainteresowania w obszarze pomocy naukowej i badawczej, zapewniającej utrzymanie jego aktualnej pozycji na arenie międzynarodowej oraz wzmacniającej jego rozwój [Firlej 2014, s. 1]. W następnych latach przedstawiane pojęcie ulegało ciągłym modyfikacjom, które polegały na rozszerzeniu zakresu tematycznego tego zagadnienia. W 1996 roku uczestnicy Światowego Szczytu Żywnościowego (World Food Summit) w Rzymie przedstawili bezpieczeństwo żywnościowe jako sytuację, w której „wszyscy ludzie przez cały czas mają fizyczny i ekonomiczny dostęp do wystarczającej ilości bezpiecznego i pożywnego jedzenia zaspokajającej ich potrzeby i preferencje żywieniowe, aby utrzymać zdrowe i aktywne życie” [FAO 2006, s. 1].

Z kolei przedstawiane zagadnienie na poziomie krajowym dotyczy oddziaływania przez rządy na wielkość produkcji rolniczej, która pozwoli na dostateczną podaż i godziwe dochody rolników. Jednocześnie podejmują działania związane z tworzeniem zapasów i rezerw żywności oraz dbaniem o utrzymanie samowystarczalności w zakresie podstawowych produktów rolno-spożywczych [Michalczyk 2013, s. 578 i 579]. Natomiast analiza bezpieczeństwa żywnościowego w gospodarstwach domowych odnosi się do problemów rodzin, które nie są w stanie zaspokoić swoich potrzeb.

Ocena bezpieczeństwa żywnościowego w Polsce w latach 2011–2013

Bezpieczeństwo żywnościowe danego kraju należy rozpatrywać z punktu widzenia realizacji jego wymiarów na danym terytorium tj. zapewnienie dostępności ekonomicznej, samowystarczalności żywnościowej oraz odpowiednich jakościowo produktów spożywczych. W kolejnej części artykułu przedstawiono kształtowanie się omawianej koncepcji w Polsce, wykorzystując w tym celu badania przeprowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną oraz Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

Analiza udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowych w całości wydatków gospodarstw domowych w Polsce w latach 2009–2013 (tabela 1.)

Tabela 1. Dostępność ekonomiczna żywności w Polsce

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
	Rok poprzedni = 100				
Dynamika wydatków nominalnych na żywność	103,9	102,5	103,2	103,8	100,2
Indeks cen żywności i napojów bezalkoholowych	104,2	102,7	105,4	104,3	102
Dynamika wydatków realnych na żywność	99,7	99,8	97,8	99,5	98,2
Dynamika dochodów rozporządzalnych	106,6	107,0	102,9	104,2	101,6
Udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w całości wydatków	[w %]				
	25,1	24,8	25,0	25,1	24,9
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3
Gospodarstwa domowe deklarujące brak możliwości jedzenia mięsa lub ryb co drugi dzień	18,8	15,5	15,7	16,8	14,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Budżety gospodarstw domowych w 2013 roku, Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 r.; Dochody i warunki życia ludności Polski 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 r.*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/>, dostęp: 19.03.2015.

wskazuje, że polskie rodziny przeznaczały około 25% środków z budżetu na jedzenie w badanym okresie. Zwracając uwagę na realne wydatki na artykuły żywnościowe można zauważyć, że w przedstawionych latach następowało sukcesywne ich zmniejszenie w porównaniu do roku poprzedniego. Jednocześnie występowało spowolnienie dynamiki dochodów rozporządzalnych oraz wydatków nominalnych na jedzenie. Z kolei odnosząc się do cen produktów spożywczych w analizowanym okresie mogliśmy zauważyć postępujący ich wzrost, lecz w ostatnich trzech latach rosły one w mniejszym tempie. W Polsce zagrożenie ubóstwem zwiększało się do 2011 roku, a w następnym zmniejszyło się do poziomu 17,3% ludności w 2013 roku. Podobną sytuację można zaobserwować w procentowym udziale gospodarstw domowych, które nie były w stanie spożywać produktów mięsnych co drugi dzień. W latach 2010–2012 następował systematyczny wzrost omawianego miernika do 16,8% po czym obniżył się o 1,9 p.p..

Z przeprowadzonej analizy wydatków na żywność wynika, że kształtowanie się ceny żywności wpływało na wysokość środków przeznaczanych na tego typu dobra. Wzrost cen artykułów żywnościowych może spowodować zmniejszenie ich popytu, ponieważ najuboższe gospodarstwa domowe ograniczą się do zakupu podstawowych produktów spożywczych niezbędnych do życia. Jednocześnie wraz z wyższymi cenami żywności często można zaobserwować zwiększenie wielkości środków przeznaczanych na dobra nieżywnościowe lub usługi. Niektóre gospodarstwa domowe muszą dokonać wyboru pomiędzy wydatkami na utrzymanie (np. opłata za mieszkanie czy energię) i artykułami spożywczymi dobrej jakości. W konsekwencji może to doprowadzić do poszukiwania jak najtańszej żywności, która często nie spełnia norm dotyczących właściwego odżywiania się.

Badania przeprowadzone w latach 2009–2011 dotyczące salda obrotu produktami rolnospożywczymi wskazują, że Polska była samowystarczalna w zakresie żywności (m.in. zbóż, ziemniaków, cukru, świeżego mleka krowiego, jaj, mięsa). W przedstawionym okresie analizowany kraj wykazywał przewagę komparatywną w produkcji i wymianie produktów z działu zwierzęcego (np. mleczarskich, mięsa drobiowego) i roślinnego (zboża i świeże warzywa). Na podstawie wysokiego tempa przyrostu eksportu stwierdzono, że polski sektor rolnospożywczy ma duży potencjał w zakresie towarów przetworzonych [Michalczyk 2013, s. 584–590].

Z danych zawartych w tabeli 2. wynika, że na przełomie 2012 i 2013 roku produkcja podstawowych produktów rolnych w Polsce w pełni zaspokajała krajowe zapotrzebowanie. Dla wszystkich przedstawionych kategorii artykułów żywnościowych odnotowano nadwyżkę, spośród których największe dotyczyły mleka (ponad 1,4 mln litrów), warzyw (blisko 0,9 mln ton) oraz mięsa (w szczególności drobiowego – ok. 0,7 mln ton). Z kolei najmniejsze zarejestrowano dla mięsa wieprzowego (prawie 50 tys. ton) oraz podrobów (0,1 mln ton).

Tabela 2. Dostępność fizyczna żywności w Polsce

Wyszczególnienie	2012/2013			2010/11	2011/12	2012/13
	Produkcja	Zużycie krajowe	Nadwyżka/niedobór	Relacja produkcji do spożycia		
	w tys. ton					
Zboża podstawowe	24413	23992	+ 421	99,6%	95,7%	101,8%
Ziemniaki	9041	8535	+ 506	101,6%	103,3%	105,9%
Warzywa	4986	4100	+ 886	106,6%	109,5%	121,6%
Owoce	4128	3626	+ 502	84,6%	100,3%	113,8%
Mięso (w wadze schłodzonej)	2013			2011	2012	2013
	3484	2458	+ 1026	147,5%	156,3%	141,7%
Mięso wołowe	341	57	+ 284	445,7%	583,3%	598,2%
Mięso wieprzowe	1415	1367	+ 48	94,4%	93,6%	103,5%
Mięso drobiowe	1677	1020	+ 657	150,2%	167,0%	164,4%
Podroby	244	144	+ 100	161,2%	160,6%	169,4%
Tłuszcze	359	197	+ 162	157,9%	157,1%	182,2%
Mleko	w mln litrów			118,6%	120,6%	112,9%
	12348	10941	+ 1407			

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2013 r.*, Główny Urząd Statystyczny, <http://stat.gov.pl/>, dostęp: 19.03.2015.

W analizowanym okresie produkcja żywności w Polsce w największym stopniu pokrywała spożycie krajowe mięsa wołowego (598,2%), tłuszczów (182,2%) oraz podrobów (169,4%). Tymczasem produkowanie zbóż podstawowych (101,8%), mięsa wieprzowego (103,5%) oraz ziemniaków (105,9%) nieznacznie pozwoliło zaspokoić zapotrzebowanie polskich konsumentów na tego rodzaju artykuły żywnościowe. W większości przypadków nastąpiła poprawa sytuacji w dostarczaniu rodzimej żywności na nasz rynek, a w szczególności zbóż i wieprzowiny. Natomiast w mniejszym stopniu produkcja mięsa drobiowego i mleka pozwoliła pokryć krajowe zużycie.

Na podstawie danych z tabeli 3. można stwierdzić, że w latach 2011–2013 import przewyższał eksport wyrobów przemysłu spożywczego i produktów rolnictwa w Polsce. W analizowanym okresie nastąpił wzrost wartości eksportu o prawie 16% oraz importu o około 5%, co wpłynęło na zmniejszenie ujemnego salda obrotów o ponad 87% (blisko 56,5 mld zł). Jednocześnie można zauważyć, że w wyniku zwiększenia wartości przetworów spożywczych pochodzenia zwierzęcego i roślinnego oraz tłuszczów wysyłanych za granicę nastąpiła poprawa wielkości salda każdej z przedstawionej kategorii artykułów żywnościowych.

Tabela 3. Obroty handlu zagranicznego wyrobami przemysłu spożywczego i produktami rolnictwa w Polsce (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
	w mln zł		
Import	623372,7	648127,6	656098,2
Eksport	558739,0	603418,6	647878,8
Saldo obrotów w tym:	-64633,7	-44709	-8219,4
Przetwory spożywcze	8208,2	10844,3	14314,3
Zwierzęta żywe i produkty pochodzenia zwierzęcego	7770,0	9227,1	9742,0
Produkty pochodzenia roślinnego	-3598,6	-144,7	2403,3
Tłuszcze i oleje	-1617,1	-1762,6	-860,3

Źródło: *Produkcja i handel zagraniczny...*, op. cit., s. 52.

Na podstawie analizy dostępności fizycznej produktów rolno-spożywczych w Polsce można stwierdzić utrzymanie samowystarczalności w zakresie żywności. Jednocześnie wystąpiła poprawa sytuacji w pokrywaniu krajowych potrzeb żywieniowych (dotyczących zbóż oraz mięsa wieprzowego), która mogła wynikać ze zmniejszonego zużycia artykułów pochodzenia zwierzęcego oraz roślinnego. Zwiększenie spożycia mleka i mięsa drobiowego nieznacznie wpłynęło na obniżenie samowystarczalności w tych działach, ale w przypadku owoców było zabezpieczone rozwojem produkcji w tej dziedzinie. Osiągnięcie nadwyżek produktów spożywczych pozwoliło również na gromadzenie rezerw krajowych oraz wykorzystanie potencjału eksportowego. Zwiększenie wartości wyrobów żywnościowych wysyłanych za granicę i ograniczenie różnicy w stosunku do importu może świadczyć o korzystnej koniunkturze w polskiej gospodarce.

W wyniku zwiększenia od 2004 roku liczby wdrożonych systemów zarządzania jakością w sektorze spożywczym bezpieczeństwo żywności w Polsce kształtuje się na wysokim poziomie [Mikuła 2012, s. 41–46]. W 2012 roku certyfikat BRC posiadało 505 przedsiębiorstw, wśród których dominowały firmy z branży owocowo-warzywnej (143) oraz mięsnej (106). W przedstawionym okresie obligatoryjny system HACCP posiadało 63% firm zajmujących się produkcją niezawierającą i 50% przetwarzających produkty pochodzenia zwierzęcego. Najwcześniej systemy wprowadzano w dużych i średnich przedsiębiorstwach [Morkis 2014, s. 366–368]. W latach 2005–2013 przeprowadzone badanie jakości żywności wykazało 13–17% artykułów posiadających nieprawidłowości. Jednocześnie zwiększył się odsetek zafałszowanych produktów pochodzenia zwierzęcego o ok. 1,5–2p.p.. Największym problemem pozostawał nadal proces znakowania artykułów żywnościowych (w dużym stopniu roślinnych), ale w analizowanym okresie nastąpił spadek tego typu uchybień średnio o 0,7p.p. rocznie [Kowalczyk 2014, s. 146–150].

Tabela 4. Jakość zdrowotna środków spożywczych w Polsce

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Próbki zakwestionowane:	3%	4,02%	2,89%
krajowe	2,9%	3,95%	2,87%
importowane	3,8%	5,2%	3,55%
UE	3%	3,1%	1,88%
Dynamika liczby próbek zakwestionowanych:	rok poprzedni = 100		
	88,3	129,4	71,2
krajowych	83,3	131,6	71,4
importowanych	117,5	118,1	77,5
UE	114,4	120,1	52,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Stan sanitarny kraju w roku 2013*, Państwowa Inspekcja Sanitarna, <http://www.gis.gov.pl/>, dostęp: 19.03.2015, s. 46.

W latach 2011–2013 Państwowa Inspekcja Sanitarna badając jakość zdrowotną środków spożywczych wykazywała w każdym roku uchybienia w mniej niż 5% badanych próbek. W 2012 roku znaleziono najwięcej nieprawidłowości w każdej kategorii przedstawionej w tabeli 4.. Pod koniec analizowanego okresu nastąpił spadek liczby próbek zakwestionowanej żywności (o prawie 30%) w porównaniu do poprzedniego roku, a w szczególności pochodzących z Unii Europejskiej (o ponad 47%).

Tabela 5. Jakość zdrowotna wybranych środków spożywczych w Polsce

Rodzaj próbek	Zdyskwalifikowane próbki	
	w 2013 roku [%]	Dynamika liczebności (rok poprzedni = 100)
Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i ich przetwory	4,5	35,6
Kawa, herbata, kakao, herbatki owocowe i zbożowe	6,83	61,9
Koncentraty spożywcze	1,36	88,1
Mięso, podroby i przetwory mięsne	2,63	88,3
Mleko i przetwory mięsne	4,63	92,1
Napoje alkoholowe	0,5	17,9
Owoce	1,61	64,1

Rodzaj próbek	Zdyskwalifikowane próbki	
	w 2013 roku [%]	Dynamika liczebności (rok poprzedni = 100)
Ryby, owoce morza i ich przetwory	1,61	67,6
Sól spożywcza i jej zamienniki	12,05	116,9
Warzywa, a tym strączkowe	1,41	93,1
Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	1,4	67,3
Ziarna roślin oleistych	8,33	326,2
Ziarno zbóż i przetwory zbożowe	3,16	62,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Stan sanitarny kraju w roku 2013*, Państwowa Inspekcja Sanitarna, <http://www.gis.gov.pl/>, dostęp: 19.03.2015, s. 47.

W przedstawionych latach najwięcej uchybień wykryto w importowanych produktach żywnościowych (średnio 4,2%), natomiast najmniej wśród artykułów wyprodukowanych w krajach Wspólnoty (średnio 2,7%). Jednocześnie w 2013 roku spośród przedstawionych w tabeli 5. środków spożywczych najwięcej nieprawidłowości wykryto w próbkach pochodzących z grup: sól spożywcza i jej zamienniki (12,05%), ziarna roślin oleistych (8,33%) oraz herbaty i kawy (6,83%). Natomiast najmniej uchybień znaleziono w napojach alkoholowych (0,5%) oraz koncentraty spożywczych (1,36%). Dla większości przedstawionych artykułów można zauważyć, że w porównaniu do 2012 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna zakwestionowała mniej próbek. Największą poprawę jakości zdrowotnej zauważono wśród alkoholi (o 82,1%) oraz produktów drobiarskich (o 64,4%). Jednocześnie zanotowano zwiększenie nieprawidłowości w ziarnach roślin oleistych (o 226,2%) oraz soli spożywczej (o 16,9%).

Badanie jakości zdrowotnej środków spożywczych w Polsce pozwoliło stwierdzić, że najmniej nieprawidłowości występuje w unijnej i krajowej żywności. Obniżenie odsetka zakwestionowanych artykułów żywnościowych należy ocenić pozytywnie, ponieważ świadczy to o polepszeniu jakości dostępnych na polskim rynku produktów spożywczych.

Podsumowanie i wnioski

Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego jest związane z realizacją funkcji społecznej przemysłu spożywczego. Przeprowadzone badania dotyczące bezpieczeństwa żywnościowego w Polsce pozwoliły na wydanie pozytywnej oceny w zakresie zapewnienia dostępności fizycznej i ekonomicznej

żywności oraz odpowiednich pod względem jakościowym i zdrowotnym artykułów spożywczych na polskim rynku. Zauważono również poprawę sytuacji w wymiarach prezentowanej koncepcji, co korzystnie wpływa na postrzeganie analizowanego kraju w tym zakresie na arenie międzynarodowej. Jednocześnie analiza przedstawionych danych umożliwiła wyciągnięcie następujących wniosków:

- 1. Ceny żywności i napojów bezalkoholowych wywierały wpływ na kształtowanie się wielkości wydatków na produkty spożywcze w polskich gospodarstwach domowych.** Droższe artykuły żywnościowe przyczyniły się do większej kontroli środków pieniężnych przeznaczanych na tego typu dobra wśród większości rodzin. Spowodowało to próbę ograniczenia zakupów oraz poszukiwania tańszych zamienników, które pozwoliły na zaspokojenie zapotrzebowania w tym zakresie przy niższym poziomie kosztów.
- 2. Stabilność udziału wydatków na żywność w polskich rodzinach została podtrzymana dzięki wzrostowi dochodów rozporządzalnych w analizowanym okresie.** Rosnący indeks cen produktów spożywczych był w pewien sposób pokrywany otrzymywaniem wyższych wynagrodzeń przez członków gospodarstw domowych. Pozwoliło to im na utrzymywanie porównywalnego poziomu środków przeznaczanych na jedzenie w rodzinnym budżecie.
- 3. Zwiększenie wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem mogło wynikać z największego w badanym okresie wzrostu cen żywności.** Drożenie artykułów spożywczych spowodowało, że coraz mniej osób było stać na zakup jedzenia w wyniku ich trudnej sytuacji materialnej. Wpłynęło to również na zmniejszenie ich zdolności do zaspokojenia podstawowych potrzeb, a w konsekwencji pogorszenie ich statusu społecznego. Sytuacja w ostatnich latach uległa poprawie w wyniku realizacji programów europejskich związanych z udzielaniem pomocy tej grupie osób.
- 4. Wzrostowi odsetka osób zagrożonych ubóstwem towarzyszyło rozpowszechnienie się problemu związanego ze spożywaniem produktów mięsnych co drugi dzień w polskich rodzinach.** W wyniku pogorszenia sytuacji materialnej wiele gospodarstw domowych ograniczyło zakup droższych artykułów spożywczych (w tym mięsa i ryb). Wpłynęło to niekorzystnie na możliwość zaspokojenia odpowiedniej racji pokarmowej niezbędnej do zdrowego życia i prawidłowego funkcjonowania organizmu.
- 5. Polska była samowystarczalna w dostarczaniu podstawowych produktów rolnych.** Produkcja artykułów konsumpcyjnych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego w pełni zaspokajała krajowe zapotrzebowanie. Występowanie rezerw oraz nadwyżek żywnościowych wpłynęło korzystnie na wykorzystanie potencjału eksportowego. Jednocześnie

umożliwiło rozwój poszczególnych branż polskiego przemysłu spożywczego oraz promocję rodzimej żywności na świecie.

6. **Zwiększenie wartości eksportu produktów sektora spożywczego wpłynęło na poprawę salda obrotów handlu zagranicznego.** Wysyłanie za granicę większej ilości wyrobów żywnościowych oraz ograniczenie różnicy w stosunku do importu może świadczyć o występowaniu korzystnej koniunktury w naszej gospodarce. Odzwierciedleniem tej sytuacji może być obserwowane w ostatnich latach zwiększone tempo wzrostu PKB.
7. **W Polsce najmniej nieprawidłowości występowało w unijnej oraz krajowej żywności.** Wynika to z restrykcyjnych przepisów dotyczących bezpieczeństwa produktów żywnościowych określanych w rozporządzeniach wydawanych przez instytucje Unii Europejskiej. Wpłynęło to na zwiększenie kontroli dostępnego na rynku jedzenia oraz świadomości konsumentów w zakresie zdrowego odżywiania.

Bibliografia

- FIRLEJ K., 2008, *Rozwój przemysłu rolno-spożywczego w sektorze agrobiznesu i jego determinanty*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- FIRLEJ K., Źródła transferu wiedzy i technologii w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, *Agrobiznes 2014, Problemy ekonomiczne i społeczne*, (red.), A. Olszańska, J. Szymańska, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 360, Wrocław.
- FIRLEJ K., ŻMIJA D. (2014). *Transfer wiedzy i dyfuzja innowacji jako źródło konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, p. 8–13, ISBN 978-83-62511-33-4.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014, *The State of Food Insecurity in the World. Strengthening the enabling environment for food security and nutrition*, Rome, <http://www.fao.org/3/a-i4030e.pdf> (dostęp: 15.03.2015).
- Food and Agricultural Organization of the United Nation Agricultural and Development Economic Division, 2006, *Food Security*, Policy Brief, June, Issue 2.
- *Food Security*, <http://www.who.int/trade/glossary/story028/en/> (dostęp: 28.02.2015).
- *Food Security in focus; Europe 2014*, <http://foodsecurityindex.eiu.com/Resources> (dostęp: 16.03.2015).
- *Globalny raport głodu 2014*, <http://www.dw.de/globalny-raport-g%C5%82odu-2014-dwa-miliardy-ludzi-na-%C5%9Bwiecie-jest-niedo%C5%BCywnionych/a-17993765> (dostęp: 08.03.2015).
- GUS, *Budżety gospodarstw domowych w 2013 roku*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/budzety-gospodarstw-domowych-w-2013-r-9,8.html>(dostęp: 19.03.2015).
- GUS, *Dochody i warunki życia ludności Polski 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-lud>

- nosci/dochody-i-warunki-zycia-ludnosci-polski-raport-z-badania-eu-silc-2013,6,7.html (dostęp: 19.03.2015).
- GUS, *Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2013 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/uprawy-rolne-i-ogrodnicze/produkcja-i-handel-zagraniczny-produktami-rolnymi-w-2013-r-,1,10.html> (dostęp: 19.03.2015).
 - GUS, *Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-lutym-2015-r-,2,39.html> (dostęp: 19.03.2015).
 - KOWALCZYK S., *Bezpieczeństwo i jakość polskiej żywności*, 2014, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, Tom XVI, Zeszyt 4.
 - MAŁYSZ J., 2009, *Współczesny „problem żywnościowy”* [w:] *Bezpieczeństwo żywnościowe w erze globalizacji*, red. nauk. S. Kowalczyk, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
 - MICHALCZYK J., 2012, *Bezpieczeństwo żywnościowe w erze globalizacji* [w:] *Ekonomia*, nr 1 (18), Wydawnictwo Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
 - MICHALCZYK J., 2013, *Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru* [w:] *Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 1, nr 315.
 - MIKUŁA A., 2012, *Bezpieczeństwo żywnościowe Polski*, „Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich”, Tom 99, Zeszyt 4, Warszawa.
 - MORKIS G., 2014, *Systemy wdrażania bezpieczeństwem i jakością żywności w przemyśle spożywczym w Polsce*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, Tom XVI, Zeszyt 6, WarszawaPoznań-Lublin.
 - Państwowa Inspekcja Sanitarna, *Stan sanitarny kraju w roku 2013*, <http://www.gis.gov.pl/ckfinder/userfiles/files/Stan%20sanitarny%20kraju%202013.pdf> (dostęp: 19.03.2015).
 - SAPA A., 2010, *Bezpieczeństwo żywnościowe w krajach rozwijających się* [w:] *Roczniki ekonomiczne*, nr 3, <http://www.kpsw.edu.pl/pobierz/wydawnictwo/re3/17Sapa.pdf> (dostęp: 28.02.2015).

Streszczenie

Bezpieczeństwo żywnościowe należy do grupy potrzeb, które są odczuwalne przez człowieka. Może być rozpatrywane z punktu widzenia gospodarstw domowych, krajowego, regionalnego i międzynarodowego. Współcześnie boryka się z różnymi zagrożeniami wynikającymi m.in. ze wzrostu liczby ludności na świecie, zapotrzebowania na żywność, ograniczeniu zasobów wodnych, zmian klimatu, rosnących cen oraz marnotrawienia artykułów spożywczych. Według FAO około 805 milionów ludzi jest niedożywionych. W opracowaniu skoncentrowano się na określeniu dostępności fizycznej, ekonomicznej oraz odpowiedniej jakości żywności na polskim rynku w latach 2011–2013. Z przeprowadzonych badań wynika, że Polska była samowystarczalna w dostarczaniu podstawowych artykułów rolnospożywczych, wydatki na żywność gospodarstw domowych utrzymywały się na stabilnym poziomie oraz najmniej uchybień stwierdzono w krajowym i unijnym jedzeniu dostępnym na naszym terytorium. Analiza wartości Globalnego Indeksu Bezpieczeństwa Żywności w 2014 roku pozwoliła stwierdzić, że Polska znajduje się wśród

trzydziestu najlepszych państw zapewniających odpowiednią dostępność, przystępność oraz jakość żywności w kraju.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo żywnościowe, samowystarczalność, dostępność ekonomiczna, jakość zdrowotna żywności, przemysł spożywczy

Attempt of the evaluation of the food security in Poland

Abstract

The food security belongs to the group of needs which are perceptible by the man. It can be analyzed at the household, national, regional and global levels. In our times it is contending with different threats resulting among others from the population increase in the world, demand for the food, reducing aquatic resources, climate change, soaring prices and wasting food products. According to the FAO about 805 million people are undernourished. The study focused on determining the physical, economic availability and appropriate food quality on the Polish market from 2011 to 2013. The conducted examinations shows that Poland was selfsufficient in supplying agri-food commodity, food expenditure of households remained stable and least failings stated in national and EU food available on our territory. The value engineering of the Global Index Food Security in 2014 was allowed to say that Poland is among a thirty of the best states ensuring the appropriate availability, the accessibility and the food quality in the country.

Key words: food security, self-sufficiency, economic availability, health quality of the food, food industry

Проба оценки продовольственной безопасности в Польше

Краткое содержание

Продовольственная безопасность принадлежит группе потребностей, которые ощутимые через человека. Может быть imN в разрезе домашних хозяйств, отечественного, областного и международного. По-современному борется с разными угрозами вытекающими между прочим из роста числа населения в мире, затребования на пищу, ограничить гидроресурсов, изменений климата, растущих цен и расточание продовольственных товаров. По ФАО примерно 805 миллионов люди истощить. Целью статьи было познакомление продовольственной безопасности в Польше и в мире по случаю осуществления с общественную функцией пищевой промышленности. В разработке сосредоточились на определить доступности физического, экономического и соответствующего качества пищи на польском рынке в годы 2011–2013. Из проведенных изучение вытекает, что Польша довлекла себе в доставлянии основных статей рольно пищевой, расходы по пище домашних хозяйств удерживались на стабильном уровне и наиболее мало погрешности констатировали в отечественной и союза доступной еде на нашей территории. Анализ стоимости Глобального Индекса Безопасности Пище

в 2014 году позволил констатировать, что Польша расположен среди тридцати наиболее хороших уверяющих государств соответствующую доступность, сходность и качество пищи на родине.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, экономическая независимость, экономическая доступность, оздоровительное качество пищи, пищевая промышленность

JEL: Q10, Q14, Q17